

Consciència o col·lapse

ASSAIG, 93

Jordi Pigem

CONSCIÈNCIA O COL·LAPSE

FRAGMENTA EDITORIAL

Publicat per FRAGMENTA EDITORIAL
Plaça del Nord, 4
08024 Barcelona
www.fragmenta.cat
fragmenta@fragmenta.cat

Col·lecció ASSAIG, 93

Primera edició MARÇ DEL 2024

Direcció editorial IGNASI MORETA
Producció gràfica MARIA CALLÍS
Fotografia de la coberta SHUTTERSTOCK
Disseny de la coberta FRANCESC MORETA

Impressió i relligat ROMANYÀ VALLS, S. A.

© 2024 JORDI PIGEM
pel text

© 2024 FRAGMENTA EDITORIAL, S. L. U.
per aquesta edició

Dipòsit legal B 3822-2024
ISBN 978-84-10188-05-1

RESERVATS TOTS ELS DRETS

[1] El món està *under a spell*, sota un encanteri: [2] menteixen els governs, [3] «mai no s'havia mentit tant com avui», [4] la propaganda, [5] la representació. [6] Les seduccions de Circe 2.0: [7] substituir el que és humà, viu i espontani pel que és programable, mecànic i controlable. [8] El contacte vital amb la realitat: [9] l'Aquí i Ara, [10] la vida espontània, [11] el que avui ens ensenya la ciència. [12] La pèrdua de la visió de conjunt: [13] psicòpates. [14] ¿On és la ment? [15] Coneixe'ns i conèixer el món: [16] la ment holística (fluent) i la ment algorítmica (atrapada). [17] La rigidesa i el no parar mai quiet: [18] un procés general de cosificació. [19] Donar vida i fluïdesa al pensament: [20] interdependència i dinamisme, [21] l'atenció revela el món. [22] Una flama freda: [23] l'enfocament algorítmic no pot entendre la vida, [24] el cos no és una màquina, [25] l'estat d'excepció com a model de gestió, [26] noves entitats. [27] ¿Què ens fa anar per aquí? [28] ¿Progrés? [29] Despertar: [30] en el principi era el fluir.

ÍNDEX

1	El món està <i>under a spell</i> , sota un encanteri	9
2	Menteixen els governs	12
3	«Mai no s'havia mentit tant com avui»	15
4	La propaganda	17
5	La representació	20
6	Les seduccions de Circe 2.0	24
7	Substituir el que és humà, viu i espontani pel que és programable, mecànic i controlable	29
8	El contacte vital amb la realitat	33
9	L'Aquí i Ara	36
10	La vida espontània	39
11	El que avui ens ensenya la ciència	44
12	La pèrdua de la visió de conjunt	50
13	Psicòpates	52
14	¿On és la ment?	55
15	Coneixe'ns i conèixer el món	59
16	La ment holística (fluent) i la ment algorítmica (atrapada)	63
17	La rigidesa i el no parar mai quiet	67
18	Un procés general de cosificació	69
19	Donar vida i fluïdesa al pensament	73
20	Interdependència i dinamisme	75
21	Latència revela el món	78
22	Una flama freda	83
23	L'enfocament algorítmic no pot entendre la vida	87
24	El cos no és una màquina	88
25	L'estat d'excepció com a model de gestió	92
26	Noves entitats	98

27	¿Què ens fa anar per aquí?	104
28	¿Progrés?	107
29	Despertar	110
30	En el principi era el fluir	114
	<i>Fonts i notes</i>	117
	<i>Índex onomàstic</i>	175

I

EL MÓN ESTÀ *UNDER A SPELL*, SOTA UN ENCANTERI.
I cada vegada esdevé més intens.

Manipular l'opinió pública per obtenir objectius inconfessables s'ha convertit en una estratègia habitual del poder.

Orwell ja ho va veure venir: a 1984 escriu que «el poder consisteix a fer miques les ments humanes i tornar-les a acoblar en noves formes que tu escullis».

Una eina de manipulació de gran impacte són les operacions de bandera falsa, en què es dissenya un fet terrible per carregar les culpes a qui no les té.

El 15 de febrer de 1898, al port de l'Havana, s'enfonsa el vaixell *Maine*, de la Marina dels Estats Units. En moren la majoria dels tripulants, més de dues-centes seixanta persones. La premsa nord-americana acusa Espanya de l'enfonsament. Així comença la Guerra de Cuba. Acabarà sent evident que forces del poder volien entrar en guerra i necessitaven un fet espectacular per guanyar-se el suport de l'opinió pública, nord-americana i mundial.

El 4 d'agost de 1964, en aigües del golf de Tonquín, davant la costa nord del Vietnam, hi ha un presumpte atac de vaixells nord-vietnamites contra vaixells nord-americans. És el pretext que desencadena la Guerra

del Vietnam. Acabarà sent evident que aquell atac va ser una ficció creada pel president Lyndon B. Johnson i el seu secretari de Defensa, Robert McNamara, que volien un argument contundent per poder declarar la guerra. El mateix McNamara va admetre el 2003, al documental *The fog of war*, que aquell atac no es va produir mai. Una operació de bandera falsa pot ser igualment efectiva encara que sigui una ficció.

D'atacs de bandera falsa també n'hi ha al segle XXI, molts més del que podria semblar. És natural que no se'n parli gaire: el seu objectiu és precisament confondre i passar desapercebuts. Però estan a l'abast de tota potència amb serveis secrets. Si es coneixen més els perpetrats pels Estats Units és perquè tenen els serveis secrets més grans del món, i perquè hi ha periodistes i historiadors honestos que acabaven demostrant els fets —sovint, però, massa tard.

Harold Pinter, en el seu discurs d'acceptació del Premi Nobel de Literatura, va parlar de com se li apareixen els personatges de les seves obres, però sobretot va aprofitar l'ocasió per denunciar un encanteri, «un acte d'hipnosi»:

La majoria dels polítics [...] no estan interessats en la veritat sinó en el poder [...]. Per mantenir aquest poder és essencial mantenir la gent en la ignorància [...]. El que ens envolta, doncs, és un vast tapís de mentides. [...] Tothom sap què va passar a la Unió Soviètica i a tot Europa de l'Est [...]: brutalitat sistemàtica, atrocitats generalitzades, supressió despietada del pensament independent. [...] Però [...] els crims dels Estats Units en el mateix període només s'han registrat superficialment [...]. Els Estats Units van impulsar i, en molts casos, van generar totes les dictadures militars de dretes del món de

després de la Segona Guerra Mundial. [...]. Però [...] fins i tot mentre passava, no passava. No importava. No tenia cap interès. Els crims dels Estats Units han estat sistemàtics, constants, cruels, sense remordiments, però molt poca gent n'ha parlat realment. [...] Han manipulat clínicament el poder arreu del món mentre es feien passar com una força per al bé universal. És un acte d'hipnosi brillant, fins i tot enginyós, ben exitós. [...] ¿Què volen dir aquestes paraules? ¿Tenen a veure amb un terme molt poc utilitzat en aquests dies: *consciència*? [...] La determinació intel·lectual [...] de definir la veritat real de les nostres vides i de les nostres societats és una obligació crucial que ens correspon a tots [...]. Si aquesta determinació no s'incorpora a la nostra visió política, no tenim cap esperança de recuperar el que estem a punt de perdre: la dignitat humana.

L'any 1990 el Parlament Europeu va concloure que els serveis secrets de diversos països membres havien participat en actes terroristes i altres delictes greus dins l'Operació Gladio, en què, sobretot a Itàlia, es va induir elements d'«extrema dreta» a cometre actes terroristes que eren atribuïts a l'«extrema esquerra». Aquests tipus d'atacs de bandera falsa són coneguts com MIHOP (*Make It Happen On Purpose*): deliberadament perpetrats perquè siguin atribuïts a un altre. En els anomenats LIHOP (*Let It Happen On Purpose*), se sap que l'enemic prepara un atac i se li donen facilitats perquè pugui perpetrar-lo —com possiblement va fer Israel (¿és creïble la fallida casual, el 7 d'octubre, de tots els seus hipersofisticats sistemes de vigilància i control?) abans d'iniciar la invasió de Gaza.

I així el món s'ha anat omplint de banderes falses, paraules buides, màscares, disfresses i cortines de fum.

El món ha anat omplint-se d'enganyadors que passen per verificadors, de psicòpates que passen per filantrops i de tota mena de cínics que passen per honestos. El món ha esdevingut tan frenètic, fals i forassenyat que no podrà mantenir gaire temps aquest desplegament d'encanteris i s'esfondrarà, com totes les coses òrfenes d'arrels i de significat.

La llar de sentit que ens acollia ara trontolla. La forma de col·lapse que més immediatament ens amenaça és també la més íntima: el col·lapse del que ens fa humans, el col·lapse de la nostra capacitat d'entendre, el col·lapse cognitiu. La batalla pel futur és, en gran mesura, una batalla cognitiva, entre tempestes de propaganda i temptacions digitals. En aquesta batalla cognitiva, com Assange i Snowden van mostrar fa ja més de deu anys, també menteixen els governs.

2

MENTEIXEN ELS GOVERNS i menteix, en general, el poder: manipula la percepció i l'opinió de les persones —en benefici del que interessa al poder i no a les persones.

Els grans poders del món dediquen cada vegada més recursos al que s'anomena *guerra cognitiva*.

Per aconseguir que les persones facin i pensin el que el poder vol, i creguin que ho han decidit lliurement, hi ha eines com el control mental (aplicat en un projecte illegal de la CIA que, fins al 1970, va estar experimentant amb ciutadans sense el seu consentiment: l'infame MK-Ultra)

i el que ara es coneix com a gestió de les percepcions (*perception management*).

També inclou la manipulació a gran escala de l'opinió pública mundial a través dels mitjans de comunicació. Un exemple d'això va ser, l'any 2003, la campanya curosament orquestrada per angoixar la població mundial fent-li creure que l'Iraq tenia «armes de destrucció massiva». Se'ns va dir que aquestes armes podien arrasar qualsevol lloc d'Europa en quaranta-cinc minuts. Aquestes armes no van existir mai, però la campanya va generar el pretext per envair el país en una guerra que va durar vuit anys i que, segons els càlculs de la prestigiosa revista mèdica *The Lancet*, havia ja causat un excés de 654.965 morts entre la població local el 2006.

Com escriu el reconegut periodista valencià Pascual Serrano a *Desinformación. Cómo los medios ocultan el mundo*:

No se trata simplemente de desmentir las informaciones mayoritarias que recibimos sobre [...] las elecciones en Estados Unidos, el conflicto palestino-israelí, la guerra de Iraq o la descolonización del Sáhara, sino de despertar de la ficción en la que tantos ciudadanos siguen inmersos creyendo que se están informando cuando leen el periódico, escuchan la radio o ven el informativo de televisión.

Es tracta de «despertar de la ficció», d'adonar-nos que hi ha tota una maquinària que genera encanteris a través de les dades, les imatges, les informacions i les idees. Una maquinària dissenyada per confondre, per alterar el sentit de la realitat i fer que les persones acceptin amb convicció, o fins i tot amb entusiasme, el que interessa als grans poders.

L'any 2004, en un article a *The New York Times*, el periodista Ron Suskind va recollir unes declaracions d'un assessor d'alt nivell de George W. Bush que reconeixia que al segle XXI el poder consisteix a manipular la percepció de la realitat. Del que es tracta és d'imposar ficcions i alterar-les segons convingui:

Ara som un imperi i, quan actuem, produïm la nostra pròpia realitat. I mentre vosaltres esteu estudiant aquesta realitat (de manera tan assenyada com vulgueu), nosaltres actuarem una altra vegada, produint altres noves realitats, que també podreu estudiar. I així és com aniran les coses.

Els assessors de Vladimir Putin van per camins semblants. Un dels més influents, Vladislav Surkov, va inventar el concepte de «guerra no-lineal»: un conflicte en què no tan sols no se sap què fa l'enemic, sinó que tampoc no es pot saber qui és. El propòsit és fer que la gent sigui més controlable a còpia de desestabilitzar una vegada i una altra la seva percepció de la realitat. En paraules d'un analista, és «una estratègia de poder que intenta mantenir constantment confosa tota oposició que hi pugui haver».

Crear la realitat a rampells, si ho fa un individu, porta al deliri.

¿A on porta si ho fa tot un país o una poderosa organització global?

Pel que sembla, mai no s'havia mentit tant com avui.